

**Obiteljsko obrazovanje „MeTURA - Povratak korijenima“,
terapeutsko obiteljsko vrtlarstvo i terapeutsko obiteljsko
kuhanje za samostalan život odraslih članova obitelji s
intelektualnim teškoćama**

SAŽETAK SINTEZNOG IZVJEŠĆA

**Aktivnost O1, studija o mogućnostima cjeloživotnog
učenja za obitelji i njihove odrasle članove obitelji s
intelektualnim teškoćama u konceptu dovođenja
cjeloživotnog učenja u njihov dom.**

Sastavio obrazovni centar Geoss (Slovenija) zajedno sa Zveza Sožitje (Slovenija), Danilo Dolci (Italija), UOSIKAŽU (Hrvatska) i Thrive (Ujedinjeno kraljevstvo)

SADRŽAJ

1 UVOD	3
2 SAŽETAK NACIONALNOG IZVJEŠĆA ZA SLOVENIJU	5
2.1 ŠKOLOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE ODRASLIH OSOBA S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA.....	5
2.2 CJELOŽIVOTNO UČENJE ZA OSOBE S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA.....	6
2.3 PROGRAMI CJELOŽIVOTNOG UČENJA ZA OSOBE S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA KOJE NUDE ZVEZA SOŽITJE I CENTRI ZA RADNE AKTIVNOSTI.....	6
2.4 SAŽETAK UPITNIKA.....	9
2.5 IZVORI	
3 SAŽETAK NACIONALNOG IZVJEŠĆA ZA ITALIJU	11
3.1 ŠKOLOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE ODRASLIH OSOBA S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA U ITALIJI.....	11
3.2 ŠKOLOVANJE ZA INKLUZIJU.....	11
3.3 CJELOŽIVOTNO UČENJE ZA OSOBE S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA.....	12
3.4 DOBRE PRAKSE.....	14
3.5 SAŽETAK UPITNIKA.....	15
3.6 IZVORI.....	16
4 SAŽETAK NACIONALNOG IZVJEŠĆA ZA HRVATSKU	17
4.1 SAŽETAK UPITNIKA.....	20
4.2 IZVORI.....	22
5 SAŽETAK NACIONALNOG IZVJEŠĆA ZA UJEDINJENO KRALJEVSTVO	23
5.1 TERMINOLOGIJA.....	23
5.2 TRENUTNO STANJE U UJEDINJENOM KRALJEVSTVU.....	23
5.3 PODRŠKA U UJEDINJENOM KRALJEVSTVU.....	23
5.4 FOKUS ZA BUDUĆNOST – PROMOVIRATI NEOVISNO ŽIVLJENJE I SOCIJALNU INTEGRACIJU.....	24
5.5 MOGUĆNOSTI OBRAZOVANJA ZA ODRASLE ČLANOVE OBITELJI S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA U UJEDINJENOM KRALJEVSTVU.....	24
5.6 SAŽETAK UPITNIKA.....	26
5.7 IZVORI.....	27
6 ZAKLJUČAK	29

1 UVOD

„MeTURA - Povratak korijenima“ je projekt u okviru programa Erasmus +, ključna akcija 2 (KA2), čiji je cilj poboljšati živote odraslih osoba s intelektualnim teškoćama poticanjem obiteljskog terapeutskeg vrtlarstva i obiteljskog terapeutskeg kuhanja kao načina poticanja kontinuiranog cjeloživotnog učenja (CU) i neovisnosti odraslih članova obitelji s intelektualnim teškoćama (OČOIT). Cjeloživotno učenje odnosi se na sve svrhovite aktivnosti učenja koje se kontinuirano poduzimaju tijekom života osobe, s ciljem poboljšanja znanja, vještina i kompetencija.

Projekt će trajati 35 mjeseci u suradnji s neprofitnim organizacijama iz Slovenije, Ujedinjenog kraljevstva, Hrvatske i Italije. Organizacije koje sudjeluju su: Obrazovni centar Geoss (Slovenija), Zveza Sožitje (Slovenija), Danilo Dolci (Italija), UOSIKAŽU (Hrvatska) i Thrive (Ujedinjeno kraljevstvo). S provedbom Obiteljskog obrazovanja MeTURA partnerske organizacije će proširiti svoju ponudu mogućnosti cjeloživotnog učenja za njihove sudionike - ranjive odrasle polaznike. Cilj projekta je razviti alate i resurse kako bi se edukatorima i obiteljima omogućilo što više mogućnosti cjeloživotnog učenja koje terapeutsko vrtlarstvo i terapeutsko kuhanje mogu pružiti. Dati će uvid u društveno i funkcionalno stjecanje kompetencija i druge terapeutske prednosti ovih aktivnosti.

U pripremnim aktivnostima projektni partneri otkrili su da većina odraslih osoba s intelektualnim teškoćama živi kod kuće sa svojim obiteljima i da će svaka obitelj imati koristi od personaliziranog, njima prilagođenog procesa cjeloživotnog učenja. Cilj studije O1 bio je istražiti mogućnosti cjeloživotnog učenja za obitelji i OČOIT u njihovom kućnom okruženju. Namjera studije je pružiti informacije korisne za razvoj novih znanja i andragoških alata za edukatore koji će na temelju rezultata istraživanja moći razviti metodu za provedbu terapeutskeg obiteljskeg vrtlarstva i terapeutskeg obiteljskeg kuhanja za samostaliji život odraslih članova obitelji s intelektualnim teškoćama u okviru Obiteljskeg obrazovanja MeTURA - Povratak korijenima.

Unutar studije O1, u svim zemljama sudionicama proveden je upitnik. Pomoću upitnika smo prvo željeli saznati sudjeluju li obitelji i OČOIT na nekim obrazovnim ili drugim aktivnostima i kojima, a drugo, željeli smo otkriti koji su razlozi da ne pohađaju aktivnosti. Naglasak je bio na otkrivanju je li obitelj

voljna prisustvovati aktivnostima zajedno sa svojim OČOIT-om i posebno, bi li aktivnosti terapijskog vrtlarstva i kuhanja bile zanimljive obiteljima i OČOIT-u. Željeli smo saznati vjeruju li obitelji da će imati koristi od ovih vrsta aktivnosti (vrtlarstvo i kuhanje) i na koji način.

Upitnik je bio podijeljen u tri dijela; prvi dio se sastojao od nekih općih podataka o obitelji, drugi dio se sastojao od 12 zatvorenih pitanja na koja je odgovoreno unutar cijele obitelji, dok se treći dio sastojao od jednog otvorenog i 3 zatvorena pitanja, a namijenjen je OČOIT-u i pripremljen je u jednostavnom obliku za čitanje.

U ovom izvješću predstavljamo kratki sažetak stanja u školama i tokom cjeloživotnog učenja za osobe s intelektualnim teškoćama u svim zemljama partnerima, kao i rezultate upitnika. Cijeli izvještaj o navedenim temama možete naći u engleskoj verziji [ovdje](#)

2 SAŽETAK NACIONALNOG IZVJEŠĆA ZA SLOVENIJU

U nacionalnom izvješću Slovenije su najprije predstavljene formalni načini obrazovanja odraslih osoba s intelektualnim teškoćama, koje su im mogućnosti nakon završetka formalnog obrazovanja i ponude cjeloživotnog učenja za njih. Na kraju su predstavljene rezultati upitnika za Sloveniju.

2.1 ŠKOLOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE ODRASLIH OSOBA S INTELIGENTNIM TEŠKOĆAMA

Posebni obrazovni program za osobe s intelektualnim teškoćama u Sloveniji dijeli se na:

- **obavezni dio**, traje 9 godina i ima 3 stupnja: prvi (I), drugi (II) i treći (III). Svaki stupanj ima 3 godine školovanja, a traje do 18 godina. Obavezni dio može pratiti neobavezni program koji traje 3 godine i uključuje četvrti (IV) stupanj školovanja.

- **nastavak (izborni) programa** od 18. do 26. godine, traje osam godina, pod nazivom **Učenje za život i rad** i uključuje peti (V) i šesti (VI) stupanj školovanja. V. stupanj traje 3 godine, a VI. stupanj traje 5 godina (Republika Slovenija, Ministarstvo obrazovanja, znanosti i sporta, 2014).

Učenici završavaju obvezno školovanje kad pohađaju program na I, II i III stupnju, u trajanju od tri godine na svakom stupnju. Kad završe obrazovanje na drugim razinama obrazovnog programa, dobivaju potvrdu s opisom postignutih ciljeva i preporukama za njihov daljnji razvoj. Po završetku programa Učenje za život i rad dobivaju potvrdu s procijenjenom razinom postignutog razvoja, opis svojih znanja i prijedloge za uspješno uključivanje u život i rad.

U okviru našeg projekta koncentriramo se na odrasle osobe s intelektualnim teškoćama. Odrasle osobe s intelektualnim teškoćama su osobe koje imaju važno ograničenje intelektualne sposobnosti i prilagođenog ponašanja, što se očituje u konceptualnim, socijalnim i praktičnim sposobnostima prilagodbe.

Područje obrazovanja odraslih osoba s intelektualnim teškoćama u Sloveniji još uvijek treba poboljšati. Često se njihove želje, potrebe i interesi za daljnjim obrazovanjem zanemaruju. Kao i sve osobe, i osobe s intelektualnim

teškoćama razlikuju se u svojim sposobnostima i zato im je potreban individualni pristup koji uključuje potrebe i sposobnosti svakog pojedinca.

2.2 CJELOŽIVOTNO UČENJE ZA OSOBE S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA

U Sloveniji je područje cjeloživotnog učenja za osobe s intelektualnim teškoćama uključeno u područje socijalnih poslova. Članak 17. Zakona o socijalnoj pomoći kaže da je "sveobuhvatna briga o odraslim osobama s tjelesnim i intelektualnim invaliditetom, njihov razvoj, individualnost i harmonično uključivanje u zajednicu i okoliš, čuvanje stečenog znanja i razvijanje novih sposobnosti" dio usluge socijalnog osiguranja (Zakon o socijalnoj pomoći, članak 17.). Znači da je potreba za dodatnim obrazovanjem ili cjeloživotnim učenjem ovih osoba unutar institucija koje nude usluge socijalnog osiguranja. Također, članak 10. Zakona o socijalnoj uključenosti osoba s invaliditetom kaže da u svrhu osiguranja socijalne uključenosti osoba s invaliditetom u zajednicu, osobe s invaliditetom imaju pravo na usluge socijalne uključenosti koje pružaju pružatelji usluga socijalne uključenosti u zajednici s obzirom na jednak suživot osoba s invaliditetom i bez invaliditeta u zajednici. U članku 10. posebno se spominje Cjeloživotno učenje kao usluga socijalne uključenosti.

Osobe s intelektualnim teškoćama u Sloveniji mogu pohađati cjeloživotno učenje većinom u centrima za radne aktivnosti. Drugi glavni akter u Sloveniji na polju cjeloživotnog obrazovanja osoba s intelektualnim teškoćama su nevladine organizacije, a najpoznatija je slovenska udruga za osobe s intelektualnim teškoćama (Zveza Sožitje), partner u ovom projektu koji povezuje 51 lokalno društvo (Društvo Sožitje) diljem Slovenije i Specijalne olimpijade Slovenije.

2.3 PROGRAMI CJELOŽIVOTNOG UČENJA ZA OSOBE S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA KOJE NUDE ZVEZA SOŽITJE I CENTRI ZA RADNE AKTIVNOSTI

Aktivnosti Zveza Sožitje Zveza Sožitje nudi različite programe cjeloživotnog učenja za osobe s intelektualnim teškoćama. Treening za samostalan, aktivan život i rad osoba s intelektualnim teškoćama uključuje učenje o tome kako se brinuti o sebi, seminar za djevojčice i dječake, samozastupanje, iskustvene kampove. Program je postavljen na način da se osobe s intelektualnim teškoćama podučavaju da se brinu o sebi, kako da sami donose odluke o određenim stvarima, kako da se samozastupaju, kako da postanu svjesni

svojih prava i dužnosti odraslih osoba. Cilj programa je ravnopravno uključiti osobe s intelektualnim teškoćama u svakodnevni život i prepoznati njihovo pravo na donošenje odluka o sebi i na obveze koje proizilaze iz tih prava (Jordan Simončič, 2012; Zveza Sožitje n.d.).

U okviru programa nude i računalni trening, kampiranje - život u prirodi, iskustvene kampove na moru, sportske kampove, umjetničke kampove itd. Nude radionice, seminare ili iskustvene kampove na kojima sudionici stječu nova znanja ili ispravljaju svoje već postojeće znanje i vještine. To je važno zbog ravnopravnog sudjelovanja u svakodnevnom životu i radu. Na iskustvenim kampovima pojedinci stječu vještine kako aktivno provoditi svoje slobodno vrijeme, brinuti se za svoje fizičko stanje, a zbog lokacija i posebnih okolnosti kampova, sudionici su prisiljeni međusobno komunicirati i zajednički odlučivati o aktivnostima.

Dio programa su i Abilimpiada Slovenija i MATP - Trening program motoričkih aktivnosti. Abilimpiada je olimpijada u vještinama, navikama, radnim sposobnostima i socijalizaciji ljudi. To je događaj natjecateljskog karaktera koji povezuje osobe s invaliditetom svih kategorija, uključujući osobe s intelektualnim teškoćama. Natjecatelji se natječu u kategorijama zapošljavanja i slobodnih aktivnosti u kojima predstavljaju svoju kreativnost, znanje i kompetencije. MATP je program za čuvanje ili razvoj motoričkih sposobnosti osoba s većim stupnjem intelektualnih teškoća.

Pohađanje ovih programa pomaže osobama s intelektualnim teškoćama da upoznaju svoje sposobnosti, podignu samopoštovanje i samopouzdanje. Nezavisnim pohađanjem seminara i radionica dokazuju sebi i drugima da su sposobni za više nego što je društvo ponekad spremno priznati (Jordan Simončič, 2012; Zveza Sožitje n.d.).

Ostali cjeloživotni programi koje nudi Zveza Sožitje informativne su i izdavačke aktivnosti. Objavljuju različite tiskane materijale s kojima informiraju korisnike - osobe s intelektualnim teškoćama i njihove roditelje o najnovijim istraživanjima na polju poboljšanja kvalitete života. Često nedostaje pristup informacijama za odrasle osobe s intelektualnim teškoćama jer informacije moraju biti njima prilagođene i razumljive. Zbog toga su manje uključeni u obrazovne procese i zato je informativno-izdavačka aktivnost važan aspekt cjeloživotnog učenja za odrasle osobe s intelektualnim teškoćama (Jordan Simončič, 2012; Zveza Sožitje n.d.).

Zveza Sožitje provodi sportske aktivnosti za osobe s intelektualnim teškoćama preko nevladine organizacije koja se zove Specijalna olimpijada Slovenije. Rezultat ove ideje je očuvanje psihofizičkih sposobnosti i socijalizacija osoba s intelektualnim teškoćama. Slogan Specijalne olimpijade je: "Pustite me da pobijedim, ali ako ne uspijem pobijediti, neka bude hrabar u svom pokušaju."

Poticanje kulturnih aktivnosti; Zveza Sožitje omogućuje osobama s intelektualnim teškoćama prezentaciju umjetničkih djela i rezultata njihovih cjelogodišnjih napora na polju kulture. Prilikom predstavljanja vlastitih dostignuća i sposobnosti na organiziranim kulturnim događanjima, osobe s intelektualnim teškoćama potvrđuju vlastitu kvalitetu svog rada i kreativnosti.

Zveza Sožitje na nacionalnoj razini nudi trening i edukaciju za obitelji osoba s intelektualnim teškoćama.

Programi cjeloživotnog učenja mjesnih društava Sožitje su raznoliki. Ovisi o materijalnim, mjesnim mogućnostima, ljudskim resursima - pojedinci koji provode aktivnosti u lokalnim društvima uglavnom su dobrovoljci. Nude programe poput računalnih radionica, radionica jačanja čitanja i pisanja, nastave engleskog jezika, plesnih škola, satova plivanja, učenja socijalnih vještina, radionica izrade različitih proizvoda iz različitih materijala, programa zdravog načina života, radionica prve pomoći, kuharskih radionica, izleta, aktivnosti za uključivanje u lokalnu zajednicu itd. (Jordan Simončič, 2012; Zveza Sožitje nd).

Aktivnosti centara za radne aktivnosti

Programi cjeloživotnog učenja koji se provode u centrima za radne aktivnosti zapisani su u njihovim godišnjim planovima i provode se prema interesu pojedinaca i njihovim mogućnostima. Najprije se provode intervjui s osobom s intelektualnim teškoćama i njihovim mentorima kako bi se utvrdile njihove želje i mogućnosti, a prema tomu se za njih priprema individualni plan. O centru ovisi u kojoj mjeri se ovi programi provode. Neki centri su više orijentirani na rad, uče s osobama s intelektualnim teškoćama kako provoditi određene radne procese, podučavaju ih kako izrađivati proizvode na primjer piljenje i lijepljenje kartona. Sve više su svjesni važnosti cjeloživotnog učenja za osobe s intelektualnim teškoćama, pa posvećuju pažnju i tim aspektima. Pružaju sadržaje za stjecanje socijalnih vještina, obrazuju ih za samozastupanje, uče ih kako aktivno provoditi slobodno vrijeme, podučavaju ih računalnim

vještinama, stranim jezicima, kako se uključiti u zajednicu, govore o temama poput odnosa, ljubavi, imaju kuharske radionice, satove plesa, satove čitanja itd. (Jordan Simončič, 2012)

Budući da stanovništvo stari, popunjenost centara je u punom kapacitetu i postoje liste čekanja za uključivanje osoba s intelektualnim teškoćama. Vlada se nije na vrijeme prilagodila ovoj demografskoj promjeni i Slovenija se trenutno suočava s problemom - osobe s intelektualnim teškoćama moraju ostati kod kuće nakon što završe školovanje dok se ne pojave otvoreni mjesta u centrima za radne aktivnosti. To znači da su oni isključeni iz cjeloživotnog učenja i obrazovnog procesa. Proces cjeloživotnog učenja u njihovom kućnom okruženju predstavlja dobro rješenje tako da osobe s intelektualnim teškoćama ne prestaju s procesima učenja.

2.4 SAŽETAK UPITNIKA

25 obitelji s OČOIT-om ispunilo je upitnik. Starost OČOIT-a koji su sudjelovali u upitniku bila je između 16 i 60 godina, prosječna dob im je oko 32 godine. Starost roditelja bila je između 36 i 78 godina, prosječna dob im je oko 55 godina.

Prema rezultatima, većina OČOIT-a koji su sudjelovali u upitniku živi kod kuće (96%), a većina posjećuje centar ili grupu za radne aktivnosti (64%). Većina obitelji i OČOIT-a imaju priliku prisustvovati aktivnostima u blizini svog doma (84%), to su uglavnom sportske aktivnosti i različite (vikend) radionice. Najčešći razlog zbog kojeg obitelji ne prisustvuju aktivnostima bila je udaljenost od kuće (to je izjavilo 8 obitelji), a sljedeći su zdravstveni razlozi (8 obitelji).

Većina obitelji i OČOIT bili bi zainteresirani za vrtlarske i kuharske aktivnosti (oko 60%), ali većina roditelja ne bi prisustvovala radionicama s OČOIT-om (44% članova obitelji prisustvovalo bi radionici).

Na pitanje OČOIT-ima o njihovom omiljenom jelu, odgovori su bili jednostavna jela, a u polovini slučajeva OČOIT-i ne znaju kako ga pripremiti, ali željeli bi ga naučiti pripremiti i sami uzgajati sastojke, kako bi stekli nove vještine, veću neovisnost i zato što te aktivnosti pružaju veću dobrobit.

2.5 IZVORI

Golob, A., 1998. Vseživljenjsko učenje – pravica in možnost za odrasle osebe z zmerno, težjo in najtežjo motnjo v duševnem razvoju. In *Vseživljenjsko učenje: Zbornik strokovnih prispevkov v obdobju 1994-1998*, ed. Alenka Golob, 15-20. Draga: Center DolfkeBoštjančič.

Jordan Simončič, A., 2012. Vseživljenjsko učenje odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju, magistrski. Celje: Mednarodna fakulteta za družbene in poslovne študije.

Jurišič, B. D., 2006. Sožitje za starše oseb z motnjo v duševnem razvoju. Ljubljana: Zveza Sožitje.

Kuplen, S., 2018. Učenje učenja odraslih z motnjo v duševnem razvoju s pomočjo lahkega branja, magistrski. Preuzeto 8. 5. 2019, od: <https://dk.um.si/Dokument.php?id=127250>.

Novljan, E. in Jelenc, D, 2000. Izobraževanje odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju. Ljubljana: Center Kontura.

Republika Slovenija, Ministarstvo obrazovanja znanosti i sporta, 2014. *Posebni program vzgoje in izobraževanja*. Ljubljana: Ministarstvo obrazovanja, znanosti i sporta.

Zavod za socialno zaščito Republike Slovenije, 2017. Spremljanje izvajanja s pogoji za odrasle v varstvenodelovnih centrih in centrih za usposabljanje, delo in varstvo. Ljubljana: Ministarstvo obrazovanja, znanosti i sporta.

Zakon o socialni vključenosti osoba s invaliditetom, 2018. Uradni list RS, št. 30/18. Preuzeto 20.5.2019, od: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7808>

Zakon o socialnem osiguranju, 1992. Uradni list RS, št. 54/1992. Preuzeto 10. 5. 2019, od: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO869>.

Zveza Sožitje, n.d. Programi. Preuzeto 8. 5. 2019 od: <http://www.zveza-sozitie.si/na-drzavni-ravni.html>.

3 SAŽETAK NACIONALNOG IZVJEŠĆA ZA ITALIJU

U nacionalnom izvješću Italije prvo su predstavljeni formalni načini obrazovanja odraslih osoba s intelektualnim teškoćama, koje su im mogućnosti nakon završetka formalnog obrazovanja i ponuda cjeloživotnog učenja za njih. Naposljetku, prikazani su rezultati upitnika za Italiju. Upitnik je proveden među obiteljima koje imaju odrasle članove obitelji s intelektualnim teškoćama (OČOIT).

3.1 ŠKOLOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE ODRASLIH OSOBA S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA U ITALIJI

U Italiji je obrazovanje i obuka pravo, ali i obveza. Država jamči sva prava na obrazovanje i osposobljavanje do navršene 18 godine života i još 12 godina od početka prvog razreda osnovne škole.

Djeca koja imaju certificiran invaliditet imaju pravo, a ne samo mogućnost, upisati se u vrtić. Nadalje, djeca koja su certificirana u situaciji od iznimne važnosti (u skladu sa stavkom 3d. Članka 3d Zakona br. 104 iz 1992.) imaju pravo prvenstva u pristupu javnim uslugama komunalnih institucija u općini prebivališta.

3.2 ŠKOLOVANJE ZA INKLUZIJU

U Italiji svi učenici s invaliditetom pohađaju zajedničke škole. U stvari, od 1977. u Italiji su zatvorene gotovo sve „posebne“ škole koje pohađaju samo učenici s invaliditetom. Kako bi omogućila uključivanje učenika s invaliditetom, škola mora jamčiti specifične i dodatne resurse, temeljene na potrebama svakog učenika:

1. specijalizirani učitelj za podršku;
2. asistent za autonomiju i komunikaciju;
3. osnovni asistent (osobna higijena s obzirom na spol učenika, transferi unutar škole).

Učenici s invaliditetom mogu i:

1. imati više vremena za obavljanje testova provjere ili ih raditi na druge načine kao njihovi drugovi;
2. slijediti personalizirane programe, čak i drugačije od njihovih drugova;
3. izvršavati testove provjere drugačije od njihovih drugova: ekvivalentni testovi ili diferencirani testovi.

3.3 CJELOŽIVOTNO UČENJE ZA OSOBE S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA

S obzirom na mogućnost orijentacije i stručnog usavršavanja za osobe s mentalnim poteškoćama, talijanska je situacija složena, različita i često nezadovoljavajuća. U stvarnosti boljoj od sadašnje, adolescenti s intelektualnim teškoćama nakon srednje škole trebali bi imati mogućnost pohađanja stručnih škola s kadrovskim resursima i s odgovarajućim učiteljima da favoriziraju integraciju osoba s mentalnom retardacijom. To se često ne događa i oni se upisuju u druge škole (uključujući znanstvene ili klasične srednje škole).

Takav je izbor zbog nekoliko čimbenika, ali glavni je činjenica da su u mnogim regionalnim situacijama stručni tečajevi oskudni i / ili loše organizirani i / ili s osobljem koje nije jako osjetljivo na probleme integracije. Treba naglasiti čak i ako postoje vrlo dobro organizirane i avangardne stvarnosti: to je ipak manjina.

Imajući na umu ovaj rašireni nedostatak, mora se ipak naglasiti da Italija od 1970. favorizira orijentacijsku, profesionalnu kvalifikaciju i vrhunski radni položaj.

Pravo na stručno usavršavanje osoba s invaliditetom upisano je u čl. 38. talijanskog Ustava: "invalidi i hendikepirani imaju pravo na obrazovanje i stručno usavršavanje".

Do šezdesetih, međutim, propisi o toj temi nisu predviđali intervencije u korist osoba s invaliditetom. S L. n. 118/71 dane su prve indikacije, a zatim s L. n. 845/78, konkretnije odredbe u vezi s tim, poput usklađenosti između sustava strukovnog osposobljavanja i općeg obrazovnog sustava, profesionalne kvalifikacije invalida, intervencije potrebne za osiguravanje prava na stručno osposobljavanje, usmjeravanje inicijativa za obuku na profesionalno prekvalificiranje radnika koji su stekli invaliditet i formiranje pojedinaca koji nisu sposobni pohađati uobičajene tečajeve. L. n. 104/92 tada intervenira kako bi integrirao ono što je već pruženo.

On predviđa da regije jamče učenicima s invaliditetom koji nisu u mogućnosti koristiti uobičajene metode učenja da steknu kvalifikacije također i kroz specifične aktivnosti u okviru aktivnosti centra za strukovno osposobljavanje, uzimajući u obzir orijentaciju koja je nastala iz obrazovnih planova

individualiziranih tijekom školskog procesa. U tu svrhu centrima se daju potrebne subvencije i oprema. Na tečajevima se uzimaju u obzir različite sposobnosti i potrebe osobe s invaliditetom koja je, prema tome, uključena u zajedničke razrede ili posebne tečajeve. Međutim, nema podrške na samo nekoliko sati.

Vrlo važan zakon za osobe s invaliditetom u Italiji odobren je 1992., čuveni "104 zakon". Prije svega, što je zakon 104: Zakon 5. veljače 1992. br. 104., poznatiji kao zakon 104/92, zakonodavna je referenca "za pomoć, socijalnu integraciju i prava osoba s invaliditetom".

Glavni primatelji Zakona 104 su stoga osobe s invaliditetom, ali postoje i reference na one koji žive s njima. Pretpostavka je zapravo da se autonomija i socijalna integracija postižu jamčenjem odgovarajuće potpore osobi s invaliditetom i obitelji.

A ta podrška može biti u obliku osobne ili obiteljske pomoći, ali se može shvatiti i kao psihološka, psiho-pedagoška, tehnička pomoć.

Nakon stupanja na snagu Zakon 104 je ažuriran u nekim dijelovima, kao rezultat kasnije uvedenih pravila. Članak 12. Zakona 104 jamči pravo na obrazovanje osoba s invaliditetom u odsjecima vrtića, u zajedničkim razredima obrazovnih institucija svih razina i na sveučilišnim institucijama. Ostvarivanje prava na obrazovanje ne može se spriječiti poteškoćama u učenju ili drugim poteškoćama koje proizlaze iz invaliditeta ili povezanih s invaliditetom.

Članak 17., s druge strane, odnosi se na STRUČNU OBUKU, prema kojoj upravo regije provode uključivanje osobe s invaliditetom u redovne tečajeve stručnog usavršavanja javnih i privatnih centara i jamče hendikepiranim učenicima koji nisu u mogućnosti koristiti metode redovnog učenja stjecanje kvalifikacije također i kroz specifične aktivnosti u okviru aktivnosti centra za strukovno obrazovanje, uzimajući u obzir orijentaciju koja proizlazi iz individualiziranih obrazovnih planova realiziranih tijekom školskog procesa.

Tečajevi strukovnog osposobljavanja moraju uzeti u obzir različite sposobnosti i potrebe osobe s invaliditetom koja je, prema tome, uključena u zajedničke razrede ili u određene tečajeve.

3.4 DOBRE PRAKSE

Osposobljavanje i zapošljavanje osoba s invaliditetom u 16 talijanskih regija

Pokretanje novog projekta otvorenog za mlade s invaliditetom u dobi između 18 i 40 godina koji su zainteresirani za ulazak na tržište rada

Procjenjuje se da u Italiji živi oko 4 milijuna 360 tisuća osoba s invaliditetom, odnosno 7,2% stanovništva. Prema Nacionalnom opservatoriju za zdravstvo u talijanskim regijama, postotak osoba s invaliditetom u dobi od 45 do 64 godine je 18% (nasuprot 58,7% opće populacije za istu dobnu skupinu) sa značajnim rodnim razlikama. U stvari, 23% muškaraca s invaliditetom je zaposleno (nasuprot 71,2% muškaraca u ostatku zemlje) i samo 14% žena (nasuprot 46,7%).

Italija sa zadovoljstvom izvještava o važnoj novoj prilici za osobe s invaliditetom koje traže posao: novi poziv koji je pokrenula UILDM - Talijanska unija za borbu protiv mišićne distrofije. Riječ je o projektu „PLUS“, inicijativi za socijalnu uključenost osoba s invaliditetom, koja je pobijedila na prvom „jedinstvenom“ pozivu za prijedloge predviđenom reformom Trećeg sektora, objavljenom u studenom 2016., a financiran od Ministarstva rada i socijalne politike, i time je zaposleno 80 mladim s invaliditetom (5 za svaku od 16 regija koje sudjeluju).

Projekt proveden zajedno s Movimento Difesa del Cittadino partnerom, Anas Puglia - Nacionalnom udrugom za društveno djelovanje i Udrugom Atlantis 27, sastojao se od aktiviranja stipendija za osposobljavanje za posao, koji je trajao 18 mjeseci i odvijao se u 16 regija, uključujući najmanje 5 osoba s invaliditetom od 18 do 40 godina (5 za svaku regiju). 11 od 16 sudionika bilo je rezervirano za žene.

Obuhvaćao je dvije glavne aktivnosti: u prvoj su polaznici pratili 40-satni tečaj stručnog usavršavanja kroz koji su im ponuđeni potrebni alati za promicanje osobne i socijalne autonomije i stjecanje odgovarajućeg načina rada i odnosa. Kasnije su im pomogli u radnom smještaju u tvrtkama, zadrugama ili javnim tijelima kroz 30-satne periode obuke, kako bi primijenili ono što su naučili u učionici i mogli imati prvi pristup svijetu rada. Za svakog korisnika zabilježen je stupanj sposobnosti, autonomije i osobnog talenta kako bi se stvorio CV koji identificira najprikladnije mjesto i vrstu stažiranja.

Druga aktivnost sastojala se u stvaranju info deska kojim samostalno upravljaju osobe s invaliditetom, s ciljem pružanja savjeta i pomoći pri ulasku u svijet rada. U ovoj drugoj aktivnosti sudjelovale su 32 osobe odabrane od 80 početnih primatelja.

3.5 SAŽETAK UPITNIKA

Upitnik su ispunile 22 obitelji s OČOIT-om. Starost OČOIT-a koji su sudjelovali u upitniku bila je između 18 i 81, prosječna dob im je oko 49,5 godina. Starost roditelja 1 bila je između 52 i 92, prosječna dob im je otprilike 64 godine, starost drugog roditelja je između 54 i 88, prosječna dob im je oko 64,5 godina.

Prema rezultatima, polovina OČOIT-a koji su sudjelovali u upitnicima živi kod kuće (46%), a većina posjećuje dnevni centar ili grupu za aktivnosti (64%). Većina obitelji i OČOIT-a ima mogućnost zajedničkog sudjelovanja u aktivnostima (57%), uglavnom sportskih aktivnosti, izleta i kuharskih radionica. Najčešći razlog zašto obitelji ne prisustvuju aktivnostima povezan je s nedostatkom ponude (12 obitelji je to izjavilo), a slijedi cijena aktivnosti. To sugerira da je poželjno proširiti ponudu aktivnosti novim aktivnostima kako bi se obiteljima omogućila bolja rješenja za cjeloživotni obrazovni proces.

Gotovo sve obitelji i OČOIT (91%) bili bi zainteresirani za vrtlarske i kuharske aktivnosti, a većina roditelja pohađala bi radionice sa svojim OČOIT (73%).

Na pitanje OČOIT-ima o njihovom omiljenom jelu, odgovori su bila sofisticirana jela i OČOIT-i u većini slučajeva znaju kako ih pripremiti, a sastojke žele uzgajati sami, kako bi stekli nove vještine, veću neovisnost i zato što ove aktivnosti pružaju veću dobrobit.

3.6 IZVORI

http://www.disabilitaintellettive.it/index.php?option=com_content&task=view&id=553&Itemid=70

<https://www.disabili.com/lavoro/articoli-lavoro/formazione-e-opportunita-di-lavoro-per-persone-con-disabilita-in-16-regioni-italiane>

<https://www.disabili.com/legge-e-fisco/speciali-legge-a-fisco/legge-104-disabili>

<http://www.filo.unioncamere.it/P42A4442C4439S0/Normativa.htm>

4 SAŽETAK NACIONALNOG IZVJEŠĆA ZA HRVATSKU

Obrazovanje odraslih u Hrvatskoj je istaknuto kao važna sastavnica sustava obrazovanja, a svoju potvrdu dobiva nizom važnih strateških dokumenata. Danas se djelatnosti obrazovanja odraslih odvijaju u Agenciji za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih koja je osnovana Zakonom o Agenciji za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih. U Hrvatskoj obrazovanje odraslih uključuje sve oblike obrazovanja osoba starijih od 15 godina. Zakonom je određeno da se obrazovanje odraslih temelji na načelima: cjeloživotnog učenja; racionalnoga korištenja obrazovnih mogućnosti, teritorijalne blizine i dostupnosti obrazovanja svima pod jednakim uvjetima, u skladu s njihovim sposobnostima; slobode i autonomije pri izboru načina, sadržaja, oblika, sredstava i metoda; uvažavanja različitosti i uključivanja; stručne i moralne odgovornosti andragoških djelatnika; jamstva kvalitete obrazovne ponude i poštovanja osobnosti i dostojanstva svakog sudionika.

U Hrvatskoj je evidentirano preko 500 različitih ustanova koje provode programe obrazovanja odraslih. Mali broj njih provodi programe kojim se stječu znanja i vještine u vrlo uskom i specifičnom području rada. U proteklih 10 godina intenzivnije se govori o pravima na život u zajednici i smanjenju socijalne isključenosti osoba s invaliditetom te promicanju socijalnih inovacija i njihove uključenosti u društvo, kako je i navedeno u strategiji Europa 2020, Ustavu RH, Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom te brojnim drugim pravnim dokumentima. Tako se pojavljuje potreba za razvojem programa obrazovanja odraslih u području pružanja socijalnih usluga u zajednici za osobe s intelektualnim i mentalnim teškoćama. Područje cjeloživotnog učenja osoba s invaliditetom u Hrvatskoj uključuje razlikovanje formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja uz jasno prepoznavanje znanja stečenog informalnim putem.

- *Formalno obrazovanje odnosi se na uključivanje osoba s intelektualnim teškoćama u redovno obrazovanje uz primjenu inkluzivne prakse, te se temelji na ljudskim pravima.*

Glavni oblik obrazovanja učenika s teškoćama u razvoju tradicionalno je bilo školovanje u posebnim odgojno - obrazovnim ustanovama, odnosno u specijalnim školama ili u posebnim odjeljenjima u kojima su ih stručnjaci poučavali odvojeno od ostale djece. Odvajanje od obitelji i smještaj u posebne ustanove pokazao se nekorisnim jer su metode rada često bile

neprilagođene, ispod razine njihovih mogućnosti, čime nisu iskorišteni potencijali potrebni za uspješnu integraciju. Snažnu potporu integraciji djece s teškoćama u razvoju u redovni odgojno - obrazovni sustav dale su ideje o pravu na jednak odgoj i obrazovanje za sve, bez obzira na postojeće razlike na osnovi Deklaracije o pravima čovjeka iz 1948. godine te brojnim drugi međunarodnim i nacionalnim dokumentima koji su kasnije usvojeni, a među njima je jako značajna UN Konvencija o pravima osoba s invaliditetom. Temeljena na Konvenciji usvojena je i Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2017. do 2020. godine s ciljem napretka te daljnjeg snaženja zaštite prava osoba s invaliditetom kako bi hrvatsko društvo učinili što osjetljivijim i prilagođenijim za nužne promjene u korist izjednačavanja mogućnosti osoba s invaliditetom, odnosno stvaranja uvjeta za njihovo aktivno uključivanje i ravnopravno sudjelovanje u društvu, poštivanje urođenoga dostojanstva i uvažavanje posebnih interesa, te sprječavanja bilo kakve diskriminacije. U posljednje vrijeme se češće koristi termin obrazovna inkluzija ili uključenost svih u obrazovanje. Osnovni cilj obrazovne inkluzije nije samo integrirati djecu u sustav redovnog obrazovanja, nego osigurati niz uvjeta koji čine jedan kontinuiran proces u kojem će obrazovne i životne potrebe djece s posebnim obrazovnim potrebama među koje spadaju i djeca s intelektualnim teškoćama, biti zadovoljene.

Prema posljednjim dostupnim podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo u RH živi 511850 osoba s invaliditetom od čega su 307934 muškarci (60%) i 203916 žene (40%) te na taj način osobe s invaliditetom čine oko 11,9% ukupnog stanovništva RH. Od navedenog broja osoba s invaliditetom 4,8% čine osobe s intelektualnim teškoćama, a 29,6% osoba s invaliditetom ima višestruka oštećenja koja pridonose funkcionalnom oštećenju osobe s invaliditetom. Osobe s invaliditetom, prema dostupnim podacima sustava socijalne skrbi u najvećem broju 80% žive u obitelji dok ih oko 17% živi samo. Oko 0,5% ima udomitelja ili skrbnika, a 0,57% osoba s invaliditetom boravi u ustanovi. Intelektualna oštećenja sa 66% udjelom lakog intelektualnog oštećenja najčešći je specificirani uzrok koji određuje potrebu primjerenog oblika školovanja dok je potpuna odgojno obrazovna integracija prilagođenim nastavnim postupcima uz individualizirani pristup i posebnu dodatnu pomoć (defektolog, logoped, psihoterapeut i dr.) najčešći oblik njezinog specificiranog provođenja.

- *Neformalno obrazovanje osoba s intelektualnim teškoćama je rezultat svakodnevnih aktivnosti u radnom okruženju, u obitelji ili u slobodno vrijeme i u pravilu ne završava izdavanjem službenog dokumenta.*

Osobe s intelektualnim teškoćama kroz povijest uglavnom su bile degradirane i obespravljene, često obilježavane kao nepoželjne te ih se kao takve izdvajalo iz društva zbog čega su uglavnom bile obuhvaćene isključivo segregacijskim sustavom tretmana. Tijekom šezdesetih godina prošlog stoljeća dolazi do značajne promjene u pristupu invaliditetu i njegovom tumačenju. Medicinski model invaliditeta postupno se mijenja u socijalni model čiji cilj politike prema osobama s intelektualnim teškoćama više nije liječenje i zaštita već potpuno uključivanje osoba s intelektualnim teškoćama u društvo uz ostvarivanje svih njihovih prava. Pod utjecajem navedenih zbivanja javlja se politika deinstitutionalizacije osoba s intelektualnim teškoćama u kontekstu ostvarivanja prava na život u zajednici. Kako bi osobama s intelektualnim teškoćama omogućile potpuno sudjelovanje u društvu i ostvarivanje prava na život u zajednici, još u prošlom stoljeću mnoge razvijene zemlje svijeta započele su aktivno provoditi politiku deinstitutionalizacije uz razvoj adekvatnih službi podrške u zajednici. U Hrvatskoj je učinjen pomak posebice kroz proces inkluzije koji je u započeo 1997. godine. Sve više se osnivaju centri za pružanje usluga u zajednici, stambene zajednice uz podršku za osobe s intelektualnim teškoćama i organizacije civilnog društva uz službe podrške sastavljene od stručnjaka kao što su defektolozi - rehabilitatori, socijalni radnici, psiholozi, liječnici/medicinske sestre, i drugi stručnjaci, koji su nužni za cjeloživotno učenje usvajanja vještina za svakodnevni život u zajednici. Navedene službe podrške i organizirano uključivanje u cjeloživotno učenje najčešće se provode u prostorima onih koji ih organiziraju, zbog čega su obitelji i OČOIT koje nisu nigdje uključene prepuštene samostalnom pronalaženju načina za učenje vještina aktivnosti svakodnevnog življenja. To predstavlja problem i zahtjevno je za obitelji koje imaju OČOIT s višestrukim teškoćama (intelektualne i tjelesne), a žive u ruralnim te siromašnim područjima zbog čega moraju ulagati više financijskih sredstava i izdvojiti više vremena. Dugogodišnjim djelovanjem UOSIKAŽU uočeno je da postoje neiskorišteni potencijali cjeloživotnog učenja kod kuće i poznatom okruženju OČOIT gdje se dodatnim vještinama i podupirućim andragoškim metodama može omogućiti i veću socijalnu uključenost, a ne izolaciju obitelji. Uključenost OČOIT u svakodnevne obiteljske aktivnosti pruža osobi osjećaj osobne

vrijednosti, omogućuje joj da se izrazi, razvija talente, neovisnost i autonomiju, uspostavlja zajedničke interese s drugim ljudima.

- *Informalno obrazovanje podrazumijeva razne oblike stjecanja znanja i vještina koje obuhvaćaju samoinicijativne ili spontane oblike učenja, a koji se odvijaju spontano u svakodnevnom životu.*

Takav način učenja uvelike može pomoći OČOIT, među kojima je najveći izvor informacija internet sa brojnim e-platformama, web portalima sa zanimljivim sadržajima učenja, društvene mreže od kojih su neke prilagođene za jednostavno i lako pretraživanje. U informalnim situacijama leži ogromna zaliha mogućnosti za usvajanje znanja. Zato bi informalno učenje u budućnosti moglo biti važan izvor inovacija u metodama učenja i podučavanja. Uspostavljanje sustava cjeloživotnog učenja za obitelji i OČOIT u konceptu dovođenja cjeloživotnog učenja u njihov dom u konačnici ovisi o njihovim interesima i stvarnim mogućnostima same provedbe te koliko bi bilo prepoznato i podržano od pružatelja usluga u zajednici. Upravo zato značajna je studija koja se provodi kroz projekt MeTURA čija će analiza zasigurno dati vrijedne smjernice za provedbu cjeloživotnog učenja OČOIT u njihovom domu. Za obitelji i OČOIT cjeloživotno učenje nije samo stjecanje novih vještina i znanja nego i uključivanje u društvo. Ono znači da mogu predstavljati sami sebe i preuzeti više kontrole nad svojim svakodnevnim životom.

4.1 SAŽETAK UPITNIKA

Upitnik je ispunilo 20 obitelji i OČOIT-a. Prema rezultatima, gotovo svi OČOIT koji su sudjelovali u upitnicima žive kod kuće (95%). Većina posjećuje dnevni centar ili grupu za aktivnosti (55%). Većina obitelji i OČOIT nemaju mogućnosti pohađanja aktivnosti u blizini svog doma (85%). Najčešći razlog zašto obitelji ne prisustvuju aktivnostima je bio udaljenost od kuće (to je izjavilo 11 obitelji). Većina obitelji i OČOIT bili bi zainteresirani za kuhanje (65%), kao što bi manje od pola obitelji bilo zainteresirano za vrtlarstvo (40%), a većina roditelja ne bi prisustvovala radionicama sa svojim OČOIT-om (70%). Najčešći razlog za prisustvovanje aktivnostima bilo je stjecanje novih znanja i vještina. Većina njih željela bi naučiti o kuhanju i vrtlarstvu kroz radionice i predavanja koje bi vodio iskusni trener (to je izjavilo 11 obitelji).

Na pitanje OČOIT-ima o njihovom omiljenom jelu, odgovori su bila jednostavna jela i u većini slučajeva OČOIT ne zna kako ga pripremiti, ali želio bi naučiti kako bi stekao veću neovisnost.

4.2 IZVORI

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku - Utemeljenje procesa, Deinstitutionalizacija u Republici Hrvatskoj -

<https://mdomsp.gov.hr/istaknute teme/osobe-s-invaliditetom-i-starije-i-nemocne-osobe/osobe-s-invaliditetom-1740/proces-transformacije-i-deinstitutionalizacije-1708/utemeljenje-procesa/1772>

Zakon o potvrđivanju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom (NN) -

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2007_06_6_80.html

Udruga za samozastupanje, Projekt pathways 2 (putevi 2) -

<http://www.samozastupanje.hr/nasi-projekti/pathways-2-2435/>

Centar za obrazovanje odraslih Validus, Neformalni programi, Osobno usmjereno planiranje – kreiranje bolje budućnosti za osobe s invaliditetom -

<http://coovalidus.hr/neformalni-programi/>

Matilda Karamatić Brčić, Sveučilište u Zadru, Odjel za pedagogiju (2011.) - Svrha i cilj inkluzivnog obrazovanja

Ivana Batarelo Kokić I Tamara Kisovar-Ivanda, UDK: 374.7-056., Izvorni znanstveni članak (2014.) - Utjecaj informacijsko-komunikacijske tehnologije na obrazovanje odraslih osoba s invaliditetom

Iva Kelava, Visoka tehnička škola u Bjelovaru, Stručni studij sestrinstva, Završni rad br. 40/SES/2013 - Kvaliteta života osoba s posebnim potrebama koje su u sustavu inkluzije

5 SAŽETAK NACIONALNOG IZVJEŠĆA ZA UJEDINJENO KRALJEVSTVO

5.1 TERMINOLOGIJA

U Ujedinjenom Kraljevstvu se termin „learning disabilities“ i dalje široko koristi iako termin „intellectual disabilities“ postupno postaje sve češći (dijelom da se spriječi zabuna sa SAD-om gdje se „learning disabilities“ koristi da bi se opisali pojedinci s onim što bi se u UK nazivalo "learning difficulties", npr. disleksija.) U ovom će se izvješću koristiti izraz „learning disabilities“ ("poteškoće u učenju").

5.2 TRENUTNO STANJE U UJEDINJENOM KRALJEVSTVU

Oko 1,5 milijuna ljudi u UK ima poteškoće u učenju koje uključuju preko 1.100.000 odraslih² (oko 2,16% odraslih u UK i 862.995 odraslih osoba u radnoj dobi). Oko 350.000 ljudi ima znatne poteškoće u učenju. Ti se podaci povećavaju, prvenstveno zbog smanjenja smrtnosti¹. Većina pojedinaca s poteškoćama u učenju (oko 78%) nema podršku specijaliziranih službi za osobe sa invaliditetom, samo oko 22% je poznato službama za poteškoće u učenju⁶. Polovina svih odraslih s poteškoćama u učenju živi u obiteljskoj kući, ostali žive u uzdržavanom i stambenom zbrinjavanju, a manji broj živi nezavisno⁶. Sveukupno oko 77% živi u zajednici u jednom ili drugom obliku, a vlada UK posvećena je daljnjem smanjenju broja u bolničkoj skrbi do 2020. Samo 1 od 3 osobe s poteškoćama u učenju sudjeluje u nekom obliku obrazovanja ili osposobljavanja², a u 2014./15. samo je mali broj 7.500 bio zaposlen, a većina je radila manje od 16 sati dnevno⁶. Osobe s poteškoćama u učenju imaju više zdravstvenih potreba od opće populacije (oko 50% imat će barem jedan značajan zdravstveni problem). Također je mnogo vjerojatnije da će imati problema s prehranom i vježbanjem; manje od 10% odraslih s poteškoćama u učenju u uzdržavanom smještaju jede uravnoteženu prehranu s nedovoljnim unosom voća i povrća i manja je vjerojatnost da će se baviti fizičkom aktivnošću⁶.

5.3 PODRŠKA U UJEDINJENOM KRALJEVSTVU

Posljednjih godina u UK primjećuje se sve veća volja za pružanjem mogućnosti za neovisno življenje i radni okoliš u lokalnoj zajednici za odrasle osobe s poteškoćama u učenju, a posebno za premještanje odraslih s poteškoćama u učenju iz bolnica u njihove vlastite domove u zajednici¹⁰. Usredotočuje se i na smanjenje diskriminacije i pružanje mogućnosti za

plaćeno zaposlenje. Skrb za osobe s invaliditetom postala je specijaliziranija s razdvajanjem podrške za osobe s invaliditetom na posebne skupine invaliditeta. Skupine poput onih s poremećajima iz autističkog spektra i Aspergerovim sindromom postaju prepoznate kao posebne skupine invaliditeta (jer, na primjer, neće svi koji imaju autizam imati i poteškoće u učenju). Više odraslih osoba s poteškoćama u učenju sada živi s obiteljima što je dovelo do većih opterećenja njegovatelja (7 od 10 obitelji koje skrbe za osobu s dubokim i višestrukim teškoćama u učenju izvijestilo je da su dostigli ili se približili prekidu zbog nedostatka usluga kratkog odmora⁶.) Preko 50% njegovatelja u obitelji tvrdi da troše 100 ili više sati tjedno na brigu za osobu s poteškoćama u učenju, a oko 75% skrbi za tu osobu više od 20 godina⁵.

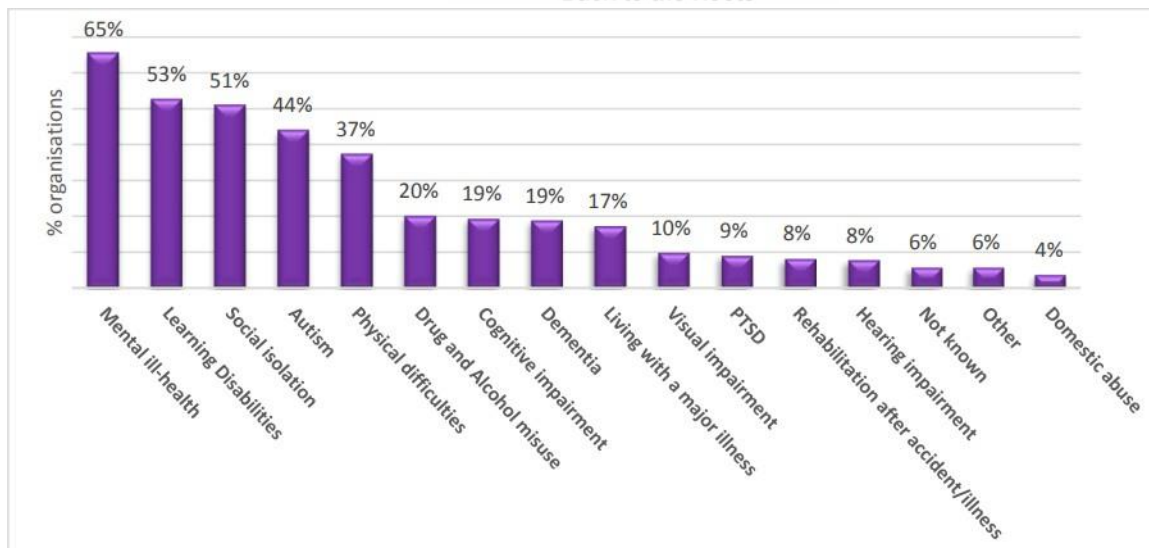
5.4 FOKUS ZA BUDUĆNOST – PROMOVIRATI NEOVISNO ŽIVLJENJE I SOCIJALNU INTEGRACIJU

Izveštaj sa sveučilišta Lancaster iz 2008. godine razmotrao je predvidljivost promjena u potrebama odraslih s poteškoćama u učenju za uslugama socijalne skrbi od 2009. do 2026. godine u Engleskoj.⁴ Predviđaju da će se značajno povećati broj starijih osoba s poteškoćama u učenju kao i mladih odraslih sa složenim potrebama i poteškoćama u učenju.

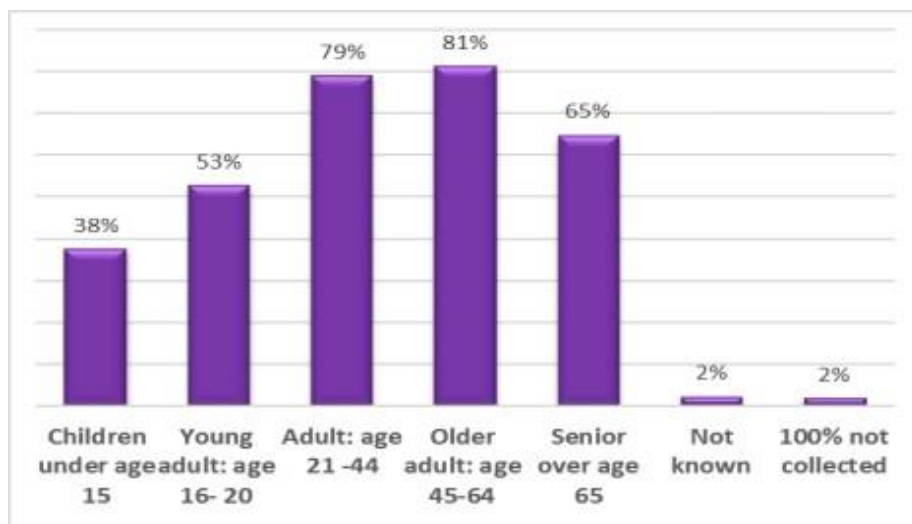
5.5 MOGUĆNOSTI OBRAZOVANJA ZA ODRASLE ČLANOVE OBITELJI S INTELKTUALNIM TEŠKOĆAMA (OČOIT) U UJEDINJENOM KRALJEVSTVU

Vrtlarstvo i socijalna i terapijska hortikultura uobičajene su aktivnosti u kojima OČOIT sudjeluje, pružajući socijalne, profesionalne i terapeutske koristi. Istraživanje koalicije Green Care iz 2017. istražilo je korist od vrtlarstva za dobrobit i zdravlje u UK⁸.

Poteškoće u učenju bili su jedna od najčešćih skupina s kojima organizacije rade (53%), a druge samo za mentalno zdravlje.

Slika 1: Katalozi usluga - korisnika koji pristupaju uslugama

Slika 2: % organizacija sa sudionicima u svakoj dobnoj kategoriji

Većina organizacija radi s odraslim osobama (starijim od 21 godine), iako nešto više od polovice radi s mladima od 16 do 21 godinu. 84% organizacija radi s odraslim osobama mješovite dobne skupine.

Slično tome, anketa o farmama za skrb u UK⁹ (od kojih mnoge pružaju vrtlarstvo uz poljoprivredu) otkrila je da 93% farmi koje pružaju skrb u UK rade s ljudima s poteškoćama u učenju, a 86% s osobama s poremećajima iz spektra autizma. Mnogi sudionici imaju više od jednog problema / invaliditeta, a

većina vrtlarskih sesija održava se s miješanim skupinama osoba s invaliditetom za pojedince, ne za obitelji.

Neki mladi odrasli s poteškoćama u učenju mogu besplatno ostati u obrazovanju ili obuci, dok ne napune 25 godina ako se zaključi da bi im to bilo korisno (na primjer, oni u Engleskoj koji imaju plan obrazovanja, zdravlja i skrbi (EHC)). Mnogi fakulteti za daljnje obrazovanje u UK imaju jedinice koje rade specifično s pojedincima s poteškoćama u učenju. Oni često nude tečajeve ili radionice iz kuhanja i drugih životnih vještina, a neke nude i vrtlarstvo. Ali one su usredotočene na pojedince, a ne na obiteljsko učenje.

5.6 SAŽETAK UPITNIKA

Prikupljanje podataka

Unesene su manje izmjene u tekst upitnika kako bi se pitanja u UK učinila razumljivijima. Izrađena je internetska inačica upitnika u *surveymonkey* kako bi se omogućilo šire dijeljenje upitnika.

Thrive radi s raznim pojedincima s poteškoćama u učenju kroz naše vrtlarske projekte u Readingu, Batterseaju i Birminghamu ali nismo pristupili tim skupinama, jer se svi trenutno bave vrtlarstvom na tjednoj osnovi i bili bi vrlo nereprezentativan uzorak. U početku smo kontaktirali tri lokalna obrazovna kolegija koji imaju jedinice koje rade posebno na obrazovanju odraslih s poteškoćama u učenju i dvije dobrotvorne organizacije koje pružaju podršku osobama s poteškoćama u učenju. Budući da na ove kontakte nismo imali odgovora, kontaktirali smo druge organizacije. Zahtjev je također objavljen na našem twitter feedu (praćeno 6.500+), što je donijelo 5 novih dobrotvornih i društvenih grupa koje su iskazale interes i podršku. Ukupno smo poslali upitnik na 16 organizacija koje rade s odraslim osobama s poteškoćama u učenju.

Analiza upitnika

Upitnik su ispunile 23 obitelji s OČOIT-om. Rezultati upitnika govore da je većina OČOIT-a mlađa od 30 godina, ali živi sa starijim roditeljima 50-65 godina. Otprilike 2/3 živi kod kuće, a ostatak uglavnom živi u zajedničkom domu ili su na uzdržavanju. Samo mali dio je u formalnom školovanju, ali 61% pohađa neku vrstu dnevnog centra ili grupe za aktivnosti. Nešto više od polovine obitelji ima priliku za pohađanje aktivnosti u njihovoj blizini, a najčešće su to

grupe za podršku obitelji, sportski klubovi i predavanja o životnim vještinama. Vrlo je malo vikend radionica ili obiteljskih klubova.

Glavne prepreke za sudjelovanje su nedostatak aktivnosti kojima bi OČOIT želio prisustvovati u svom lokalnom području i što OČOIT nije dovoljno neovisan da bi prisustvovao sam. Udaljenost nije navedena kao izričit problem.

Preko 80% ispitanika je zainteresirano za kuhanje ili vrtlarske radionice i gdje bi sudjelovali kao obitelj zajedno s OČOIT-om, a postoji velika sklonost radionicama s iskusnim učiteljima ili trenerima.

Kad smo pitali OČOIT o njihovom omiljenom obroku, mnogi su odabrali nezdravu, brzu hranu. Drugi su bili zainteresirani za jednostavna jela ili za nešto zahtjevnije kuhanje (razina izazova možda odražava opseg sposobnosti OČOIT-a).

Većina ih trenutno ne može kuhati, ali mnogi ispitanici komentiraju da mogu kuhati "uz pomoć". 67% je bilo zainteresirano za kuhanje jela (možda ostali nisu, jer je njihovo omiljeno jelo brza hrana) i zanimao ih je uzgoj sastojaka.

5.7 IZVORI

1 NHS <https://www.nhs.uk/conditions/learning-disabilities/>

2 Mencap <https://www.mencap.org.uk/learning-disability-explained/what-learning-disability>

3 Nuffield trust <https://www.nuffieldtrust.org.uk/resource/adults-with-learning-disabilities-who-live-in-their-own-home-or-with-their-family>

4 Centre for Disability Research at Lancaster University
http://eprints.lancs.ac.uk/21049/1/CeDR_2008-6_Estimating_Future_Needs_for_Adult_Social_Care_Services_for_People_with_Learning_Disabilities_in_England.pdf

5 Learning Disabilities Observatory People with learning disabilities in England 2015: Main report

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/613182/PWLDIE_2015_main_report_NB090517.pdf

6 Guidance Learning disabilities: applying All Our Health
<https://www.gov.uk/government/publications/learning-disability-applying-all-our-health/learning-disabilities-applying-all-our-health> Updated 13 June 2018

7 BBC https://www.bbc.co.uk/news/health-47749025?intlink_from_url=https://www.bbc.co.uk/news/topics/ce1qrve14qt/learning-disability&link_location=live-reporting-story

8 Thrive (2018), *National Survey of Gardening & Horticulture Activities for Health & Well-being*, Green Care Coalition. Available at <https://greencarecoalition.org.uk/national-survey-of-gardening-and-horticulture-related-activities-for-health-and-wellbeing/>

9 Care Farming UK. (2017). *Care Farming in the UK and Ireland: Annual survey 2016/17*. Care farming. Retrieved from [https://www.carefarminguk.org/sites/carefarminguk.org/files/webadmin/Annual care farming survey 2016-17 - full report .pdf](https://www.carefarminguk.org/sites/carefarminguk.org/files/webadmin/Annual%20care%20farming%20survey%202016-17%20-%20full%20report.pdf)

10 local support for people with a learning disability
<https://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2017/03/Local-support-for-people-with-a-learning-disability.pdf>

6 ZAKLJUČAK

Rezultati upitnika pokazuju sličnu situaciju u svim zemljama koje sudjeluju; punoljetni članovi obitelji s intelektualnim teškoćama (OČOIT) zainteresirani su za sudjelovanje u aktivnostima cjeloživotnog učenja te bi također bili zainteresirani sudjelovati u radionicama kuhanja i vrtlarenja. S druge strane, većina članova obitelji nije izrazila interes da se pridruži svojim OČOIT u tim aktivnostima.

Razlozi za OČOIT da ne pohađaju aktivnosti cjeloživotnog učenja bili su, u većini slučajeva, udaljenost od kuće, pa možemo pretpostaviti da ako su aktivnosti organizirane u lokalnom ili kućnom okruženju OČOIT-a, oni bi htjeli sudjelovati. Izazov za daljnje istraživanje sada je kako motivirati obitelji i OČOIT na sudjelovanje u aktivnostima, što će se istraživati kroz sljedeće faze projekta „MeTURA - Povratak korijenima“.